

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕНСИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На сучасному етапі розвитку людства глобалізація стає домінуючим фактором та актуальною проблемою його розвитку. Процес інтеграції України у світову спільноту вимагає перегляду традиційних поглядів, зумовлює необхідність підготовки конкурентоспроможних фахівців. З кожним роком підвищуються вимоги не тільки до професійних знань та вмінь, але й до володіння іноземною мовою. Володіючи мовою міжнародного спілкування, за допомогою нових можливостей можна досягти поставлених цілей. Ефективність педагогічної діяльності у сфері навчання іноземних мов визначається обранням методом викладання як способом, «інструментом» здійснення цієї діяльності. Одним із таких методів є інтенсифікація навчання іноземних мов.

Дослідження наукової літератури свідчить про те, що проблема удосконалення методів навчання залишається однією з найбільш актуальних проблем освіти. Ці питання обговорювались у наукових працях багатьох психологів і педагогів, таких як Дж. Брунер (J. Bruner), П. Гальперін, М. Гузик, Г. Костюк, О. Леонт'єв, І. Лернер та інші. Серед засновників інтенсивного методу доречно також згадати Г. Китайгородську, Г. Лозанова, А. Плєсневича.

Метою статті є розкрити особливості застосування елементів інтенсивної методики у викладанні іноземної мови.

Термін «інтенсивне навчання» вперше був запропонований болгарським вченим Георгієм Лозановим. Саме ним у 1966 р. у Софії був заснований науково-дослідний інститут сугестології. Поняття «сугестологія» походить від лат. *suggestio* – навіювання та давньогрецького *Хојоq* – вчення. Ця методика вивчення іноземної мови заснована на вибіркового лексичному матеріалі загальноповсякденної базової лексики. У процесі навчання не потрібно відразу навантажувати студентів великою кількістю лексичного матеріалу, а поступово збільшувати об'єм навчального матеріалу новими словами або фразами. Одним із важливих моментів сугестивного методу є те, що він не вимагає від студентів активної участі. Механізм швидкого засвоєння навчального матеріалу заснований на запам'ятовуванні лексики на рівні зорового пізнання. Крім того, сугестивний метод базується на підсвідомому запам'ятовуванні, при цьому процес навчання проходить на рівні неусвідомленої психічної діяльності [3].

Застосування сугестопедичної системи Г. Лозанова для оволодіння іноземною мовою дало позитивні результати і привело до створення

товариств і центрів навчання, в основу яких покладено сугестопедичну теорію. Подальший розвиток ідеї Г. Лозанова знайшли в наукових дослідженнях і практичних розробках Центру інтенсивного навчання іноземних мов під керівництвом Г. Китайгородської. Вона збагатила теорію Г. Лозанова новими методичними положеннями, які дали змогу перебудувати не лише систему мотивації, але й сам процес навчання, та даними ряду суміжних з методикою наук, зокрема психології і психолінгвістики. Багаторічні теоретичні та експериментальні дослідження Г. Китайгородської та її колег завершилися створенням методу активізації можливостей особистості та колективу.

Як відомо, метод зумовлюється системою принципів. Сформульовано п'ять основних принципів методу активізації:

- 1) особистісного спілкування;
- 2) особистісно-рольовий;
- 3) концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу;
- 4) колективної взаємодії;
- 5) поліфункціональності вправ.

Головним принципом вчена Г. Китайгородська вважає принцип колективної взаємодії. Саме цей принцип пов'язує цілі навчання і виховання, характеризує засоби, способи і умови цілісного навчально-виховного процесу. Його вона визначає як такий спосіб організації навчального процесу, при якому:

- учні активно спілкуються один з одним, розширюючи свої знання і кругозір, вдосконалюючи вміння і навички;
- між учасниками навчального спілкування складаються оптимальні взаємовідносини і формуються характерні для колективу взаємовідносини, які служать умовою і засобом підвищення ефективності навчання;
- умовою успіху кожного є успіх всіх інших.

Таким чином активізація та інтенсифікація навчання проходять за рахунок більш активного використання психологічних особистісних можливостей, які мають у розпорядженні викладач і учень, а також соціально-психологічних можливостей, які закладені для колективу, взаємодій і взаємовідносин [5].

Питання кількості навчальної групи залишається відкритим, оскільки можлива кількість учнів однієї групи визначається такими факторами, як досвід викладача, вік учнів та їх спроможність бути членом колективу, об'єднаного спільною метою до навчання іноземної мови [4].

Г. Китайгородська вважає, що група для занять за інтенсивною методикою повинна складатися з 10–12 осіб, з можливим збільшенням до 20 чоловік. Така кількість учнів дозволяє, з одного боку, контролювати викладачеві кожного, хто навчається індивідуально, а з іншого,

використовувати педагогічні можливості колективу. Розташування учнів також відрізняється від традиційного – учні сидять півколом в м'яких глибоких кріслах. Це необхідно для створення природних умов спілкування, полегшення візуальних контактів та використання прийомів сугестії при навчанні [5].

Побудова моделі інтенсивного навчання іншомовного спілкування відбувається згідно з усіма принципами методу активізації, а її реалізація здійснюється поетапно. Перший етап – це подача нового навчального матеріалу циклу занять, другий – тренування у спілкуванні, третій – практика у спілкуванні.

Весь мовний матеріал курсу розбитий на мікроцикли, кожен з яких містить: основний текст-полілог, тексти монологічного характеру, лексико-граматичний коментар, домашні усні і письмові завдання. Всі полілоги, об'єднані наскрізним сюжетом. Таким чином моделюється мовна поведінка учнів у різноманітних ситуаціях мовного спілкування.

Визначальною рисою усіх вправ в інтенсивному навчанні є їх вмотивований характер. По суті це комунікативна або комунікативно-рольова мотивація, тобто учень знає не лише, що він має робити, але й заради чого він щось говорить, слухає, читає, пише. Некомунікативні вправи використовуються лише у вигляді мовних ігор, де мотивом діяльності учня є сама участь у грі.

Слід зазначити, що при звичайному режимі навчання за всіма програмами і для всіх рівнів, з метою підвищення ефективності навчання, багато викладачів використовують такі елементи інтенсивного навчання:

- головна увага приділяється навичкам грамотного усного мовлення та розуміння вимови на слух;
- систематична робота над вимовою, інтонацією протягом всього навчання;
- основний акцент на набутті навичок усного вираження своїх думок англійською мовою (подолання мовного бар'єру);
- широке застосування в процесі занять рольових ігор, кейс-методики, обговорень, усних презентацій, моделювання ситуацій спілкування;
- включення учнів з перших занять в активну мовну практику;
- оптимізація навчального матеріалу – побудова програм навчання з урахуванням індивідуальних цілей слухачів, тобто вивчається тільки те, що потрібно [2].

Особливе значення в інтенсивному методі навчання набуває питання розподілу учбового матеріалу в часі. Воно визначається і регулюється цілим рядом чинників різної природи: дидактичними, методичними, психологічними. Всі ці чинники однаково важливі, взаємозв'язані і підпорядковані завданням навчання.

Інтенсивне навчання може реалізовуватися і через ділові ігри. Для

успішного навчання іноземним мовам використовуються ігрові методи. Виділяють різні види ігор, які використовуються як із навчальною метою, так і для вирішення реальних проблем. Ділова гра, за визначенням А. Вербицького, є формою відтворення предметного та соціального змісту майбутньої професійної діяльності спеціаліста, моделювання тих систем відносин, які є характерними для цієї діяльності як цілого [1]. Ігровий цикл складається з трьох етапів: розробка та підготовка гри, проведення гри та підведення підсумків.

На початковому етапі здатність учнів запам'ятовувати нову лексику та сприймати короткі повідомлення іноземною мовою досить обмежена, тому виникає необхідність застосування рідної мови. У процесі інтенсивного навчання відбувається форсований розвиток від елементарного рівня до рубіжного рівня за рахунок прискореного розвитку мовленнєвих вмінь на базі активного лексичного мінімуму, що відноситься до особистої сфери діяльності людини. На початковому етапі стає можливим застосування сугестокібернетичного методу інтенсивного навчання іноземної мови, розробленого В. Петрусинським [7]. Даний метод передбачає використання технічних засобів, за допомогою яких навчальний матеріал подається дозованими порціями для цілісного запам'ятовування в процесі навчання, що дозволяє автоматизувати лексику та граматичні моделі на початковому етапі за обмежений час.

Першочерговим завданням початкового етапу стає розвиток навичок та вмінь пріоритетних видів мовленнєвої діяльності – читання та говоріння на основі активного запасу загальноновживаної лексики в обсязі до 2000 лексичних одиниць. Це означає активне застосування прийомів сугестивного методу (авторитет викладача, інфантилізація, вправи на емоційні інтонацію та ритм, концертну псевдопасивність) для залучення різних психічних аспектів до процесу навчання з метою подолання психологічних бар'єрів, які можуть перешкоджати англомовній комунікації [6].

На середніх етапах відбувається удосконалення навичок та вмінь в усіх видах мовленнєвої діяльності (слуханні, говорінні, читанні та письмі). Важливим чинником стає циклічний характер змісту навчання кожного навчального дня, який забезпечує послідовну зміну відрізків навчання, призначених для повторення засвоєного раніше і введення нового матеріалу, формування та удосконалення відповідних навичок та умінь. Тому на середньому етапі відбувається розвиток раніше засвоєних вмінь, розширення навичок та поповнення словникового запасу в межах вивчених тем. Заключний етап передбачає завершення формування іншомовної компетенції студента як незалежного користувача, що має забезпечувати його активну мовленнєву позицію в різних ситуаціях. Слід зазначити, що необхідною умовою завершення кожного етапу розвитку та переходу до наступного рівня є ретельний контроль з боку викладача, що передбачає розуміння конкретних етапів навчального процесу.

Отже, використання прийомів інтенсивної методики на уроках іноземної мови передбачає ґрунтовну попередню підготовку: відбір, структурування та групування лексичного матеріалу, розробка граматичного та комунікативного аспектів навчання, опрацювання теоретичних засад інтенсивної методики, вибір найбільш ефективних рольових форм для створення міцного іншомовного навчального середовища в навчальних групах. Важливими питаннями стають також обсяг та характер мовного матеріалу, що мають відповідати конкретним етапам інтенсивного навчання, розробленим у відповідності з сучасною навчальною програмою. Тому перспективним напрямом дослідження проблеми навчання іноземної мови є пошук оптимального варіанту поєднання методів та прийомів навчання мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вербицкий А. А. Деловая игра как метод активного обучения / А. А. Вербицкий // Совр. высш. шк. – 1982. – № 3. – С. 129–142.
2. Интенсивное обучение английскому языку [Електронне видання]. – Режим доступу : <http://www.activenglish.ru/intensive.htm>.
3. Методика изучения языков. Метод Лозанова. Суггестология – изучение внушения и внушаемости [Електронне видання]. – Режим доступу : <http://filolingvia.com/publ/67-1-0-104>.
4. Карпенко Л. А. Влияние размера учебной группы на успешность совместной познавательной деятельности / Л. А. Карпенко // Вопросы психологии. – 1984. – № 1. – С. 71–75.
5. Китайгородская Г. А. Принципы интенсивного обучения иностранным языкам / Г. А. Китайгородская // Иностранные языки в школе. – 1988. – № 6. – С. 4.
6. Лозанов Г. Предпосылки построения общей теории внушения (глава из книги Суггестология) / Г. Лозанов // Методика преподавания иностранных языков за рубежом. – М. : Прогресс, 1976. – Вып. 2. – С. 195–225.
7. Петрусинский В. В. Автоматизированные системы интенсивного обучения / В. В. Петрусинский. – М. : Высшая школа, 1987. – 192 с.